

Działalność Wydzielonego Oddziału Wojska Polskiego majora Hubala

Działalność nie była by możliwa bez pomocy i schronienia jakiego udzielali oddziałowi leśnicy z ówczesnych leśniczówek, gajówek, przyleśnych zagród i przysiółków. Leśniczówka Podgórze, gdzie 6 października 1939 major Henryk Dobrzański podejmuje decyzję o prowadzeniu walki partyzanckiej w kraju, przyjmuje pseudonim Hubal i organizuje pierwszy oddział partyzancki II wojny światowej. W rejonie lasów starachowickich gajówki: Rosochy, Michniów, Podlesie, gdzie tworzone są punkty informacyjno-wywiadowcze i zaopatrzenia. Gajówka Szkucie w lasach koneckich i gajowy Drożdż, który kontaktuje majora z gajowym Janem Baranem – sierżantem rezerwy instruktorem Przystosobienia Wojskowego Leśników z gajówki Zychy. Tu zostaje utworzona pierwsza placówka konspiracyjna – Ośrodek Bojowy Okręgu Bojowego Kielce. Także tutaj przychodzi do oddziału wychowanek gajowego Rojka - Marianna Cel, dziewczyna zostaje łączniczką i kurierką majora, przyjmując pseudonim „Tereska”. Leśniczówka Ruda Maleniecka, gdzie Hubal powierza leśniczemu Tomaszowi Bobowskiemu funkcję Dowódcy Rejonu Ośrodków Bojowych. Gajówka Modrzewina k. Mniowa u gajowego Konstantyna Dudkiewicza, Gajówka pod Ruskim Brodem, gdzie 11 listopada następuje koncentracja oddziału i wymarsz w lasy spalskie. 21 listopada Hubal dociera do gajówki Ceteń, gdzie mieszkał z rodziną Tomasz Chachuła. W odległej o 3 km leśniczówce Ceteń u leśniczego Mikołaja Koziarskiego powstaje izba chorych, a oddział lokuje się w pobliskich osadach leśnych. Tutaj major poznaje leśniczego Eugeniusza Wróblewskiego z leśnictwa Dęba, późniejszego szefa łączności konspiracyjnej pseudonim „Wrona” jednego z najbardziej zaufanych swoich żołnierzy. „Wrona” nawiązywał łączność z terenem Rawskim budował kwaterymistrzowskie zaplecze, był ostatnim, któremu major przekazał dyspozycje i rozkazy przed swoją śmiercią. Nadleśnictwo Brudzewice, gdzie nadleśniczy Aleksander Zienkiewicz uruchamia centralną placówkę kwaterymistrzostwa Oddziału, utrzymuje konspiracyjne kontakty z nadleśnictwami: Glinna, Nagórzyce i Ruda Maleniecka oraz z okolicznymi majątkami ziemskimi. Gajówki: Radzice k. Przysuchy, Sitków k. Opoczna, Huta k. Szydłowca były punktami zaopatrzenia oraz informacji i wywiadu w okresie zimy 1940 roku kiedy Oddział przebywa we wsi śródleśnej Galki k. Przysuchy. Leśniczówka Budziszław k. Oleszna i Gajówka Brzustów są na trasie przemarszu w lasy

Mapka przebiegu ścieżki

3 przystanki z tablicami

2a

dodatkowa trasa
do przystanku 2a,
powrót tą samą drogą
do ścieżki

spalskie wiosną 1940 roku. Gajówka w Wólce Kuligowskiej, gdzie mieszkał Jan Marcinkowski z synami Stanisławem i Czesławem żołnierzami Hubala. To tutaj 28 kwietnia spadł z piersi majora krzyż Virtuti Militari, co major uznał za fatum, za znak zbliżającej się śmierci. I wreszcie gajówka Pracza k. Kluczewska, gdzie nastąpiło 25 czerwca 1940 roku rozwiązanie Oddziału. Wielu tych pracowników lasów za pomoc udzielaną Hubalowi zapłaciło własnym życiem i życiem swoich najbliższych.

69 rocznica bohaterkiej śmierci mjr. Hubala w Anielinie - Młodzieżowy Počet Szlendarowy, na pierwszym planie tablica ścieżki edukacyjno-historycznej wykonanej przez ZNPK w Moszczenicy.

Organizacja Okręgu Bojowego k

Mysł tworzenia organizacji konspiracyjny od chwili podjęcia decyzji pozostania w 1939 r. mjr Dobrzański utworzył Okręg I

Organizacja Okręgu

(na podstawie oryginalnego dokumentu)

1. Szef sztabu i oficer operacyjny rozpracowi
 2. Dowódcą łączności organizuje przesłanie Jest on odpowiedzialny za zachowanie tajem (kontrywywiad) i kontroluje służbę łączności c we wszystkich oddziałach Okręgu. Ustala i z
 3. Oddział organizacyjny prowadzi przede ws oraz sprawy personalne.
 4. Oddział informacyjno - propagandowy dzi a. wywiadu, który ma dostarczać: wiadomośc A zwłaszcza zgrupowań zmotoryzowanych i z (materiały pędne, metale kolorowe, kauczuk i złożonych przez WP, o wytwórcach sprzętu w o transportach wojsk i materiału (kolejowych telefonicznych, telegraficznych, radiowych, lo o oddziałach własnych, wiadomości ogólnych ludności cywilnej. Wiadomości zbierać z wsze niemieckich, przez słuchanie radia (wyznaczy studiowanie prasy; przez przesłuchiwanie lud potrzeb dowództwa, oddziałów i propagandy;
 - b. kontrwywiadu, który poza normalnym zada nieprzyjacielowi wśród ludności własnej
 - c. pododdział informacyjno-propagandowy, ki tip. Dążyć do posiadania własnej stacji nadaw
 5. Kwatermistrzostwo poza zatławianiem spra Wielkiej Jednostki.
 6. Obwody bojowe tworzy się zasadniczo wów
 7. Przyjęty system podziału jednostek jest trójki w obwodzie i tych ostanich w Okręgu może by
 8. Organizację ośrodków bojowych i kadrowy
 9. Organizacja Komitetu Społecznego w części
- Dowódca Okręgu Bojowego Kielce**
/Hubal mjr/

nie mieszkał Jan Marcinkowski z synami
nia spadł z piersi majora krzyż Virtuti
. I wreszcie gajówka Pracza k.
Oddziału. Wielu tych pracowników lasów
im swoich najbliższych.

et Szandarowy, na pierwszym planie tablica

Organizacja Okręgu Bojowego Kielce

Myśl tworzenia organizacji konspiracyjnej o charakterze wojskowym nurtowała mjr Hubala od chwili podjęcia decyzji pozostania w kraju i kontynuowania walki z okupantem, 26 października 1939 r. mjr Dobrzański utworzył Okręg Bojowy Kielce.

Organizacja Okręgu

(na podstawie oryginalnego dokumentu z zasobów Archiwum Państwowego w Kielcach)

1. Szef sztabu i oficer operacyjny rozpracowują w szczegółach plany działań bojowych, zamierzonych przez dowódcę.
2. Dowódca łączności organizuje przesyłanie pism i wiadomości. Podlegają mu gońcy i łącznicy.

Jest on odpowiedzialny za zachowanie tajemnicy wojskowej. Współpracuje w tym celu z oddziałem informacyjnym (kontrywiad) i kontroluje służbę łączności oraz zachowanie tajemnicy wojskowej we wszystkich oddziałach Okręgu. Ustala i zmienia szyfr; kody i hasła.

3. Oddział organizacyjny prowadzi przede wszystkim sprawy zaciągu (biura werbunkowe) oraz sprawy personalne.

4. Oddział informacyjny - propagandowy dzieli się na trzy pododdziały:

a. wywiadu, który ma dostarczać: wiadomości tajnych dla dowództwa o sztabach, sile i rozlokowaniu wojsk

A zwłaszcza zgrupowań zmotoryzowanych i zmechanizowanych nieprzyjaciela, o lotniskach, składach surowców

(materiały pędne, metale kolorowe, kłuczek itp.), o magazynach sprzętu wojennego i amunicji nieprzyjaciela lub

złożonych przez WP, o wytwórcach sprzętu wojskowego i amunicji (czynnych lub projektowanych do uruchomienia),

o transportach wojsk i materiału (kolejowych i drogowych), o ważnych obiektach komunikacyjnych (kolej, drogowych, telefonicznych, telegraficznych, radiowych, lotniczych), o nastrojach w wojsku nieprzyjaciela, wreszcie

o oddziałach własnych, wiadomości ogólnych z przeznaczeniem dla dowództwa, oddziałów i propagandy wśród

ludności cywilnej. Wiadomości zbierać z wszelkich możliwych źródeł a przede wszystkim od wyższych wojskowych

niemieckich, przez słuchanie radia (wyznaczyć do notowania stałą obsługę władającą językami obcymi), przez

studiowanie prasy, przez przestuchiwanie ludności. Wiadomości zestawiać w komunikaty pod kątem widzenia

potrzeb dowództwa, oddziałów i propagandy.

b. kontrwywiadu, który poza normalnym zadaniem ma ewidencjonować wypadki zdrady lub sprzyjania

nieprzyjacielowi wśród ludności własnej

c. pododdział informacyjno-propagandowy, który powinien stworzyć prasę niepodległościową, organizować zebrania itp. Dążyć do posiadania własnej stacji nadawczej, radiowej.

5. Kwatermistrzostwo poza załatwianiem spraw bieżących Okręgu ma być zawiązką kwatermistrzostwa Wielkiej Jednostki.

6. Obwody bojowe tworzy się zasadniczo wówczas, gdy liczba ośrodków bojowych przekroczy 6.

7. Przyjęty system podziału jednostek jest trójkowy, jednak zarówno ilość drużyn w ośrodku, jak ośrodków

w obwodzie i tych ostatnich w Okręgu może być zmienne.

8. Organizację ośrodków bojowych i kadrowych drużyn strzeleckich podaje załącznik.

9. Organizacja Komitetu Społecznego w części nie dotyczącej wojska jest podana w schemacie jedynie przykładowo.

Dowódca Okręgu Bojowego Kielce

/Hubal mjr/

Leśniczówka Bielawy

Leśniczówka Bielawy koło Brudzewic, po której dzisiaj nie ma śladu, jesienią 1939 roku była zamieszкана przez leśniczego Józefa Żulikowskiego i jego żonę Marię, a także przez praktykanta leśnego Kazimierza Soborowskiego i gajowego. Wszyscy stali się uczestnikami konspiracyjnego związku Środków Bojowych. W tej leśniczówce, po powrocie z Warszawy, kwaterował Hubal od 23 grudnia do 1 stycznia 1940 roku. W sali myśliwskiej Prezydenta Mościckiego, odbyła się wieszera wigilijna, w dniu 23 grudnia, z udziałem całego oddziału i leśników z okolicznych osad leśnych. Ochronę obiektu leśniczówki pełnili wartownicy oddziału. Sala udekorowana była flagami narodowymi, stoły suto zastawiono tradycyjnymi potrawami wigilijnymi, karpie dostarczyła właścicielka majątku w Kraśnicy Pani Bąkowska. Przed tradycyjnym opłatkami, odśpiewano hymn państwowy. Przemawiając do zebranych major mówił o patriotycznej postawie społeczeństwa i jego pomocy dla oddziału, o tym, że cały kraj przystąpi niebawem do walki z okupantem. Następnie Zygmuntowi Morawskiemu wręczył awans do stopnia podporucznika, a Romualdowi Rodziewiczowi do stopnia wachmistrza. Wszyscy żołnierze otrzymali gwiazdkowe prezenty: szale, swetry, rękawice, ciepłą bieliznę osobistą. Prezenty były darem społeczeństwa Kielc, Opoczna i Tomaszowa, a dotarły do Bielaw przez punkty łączności, głównie zainstalowane w gajówkach i leśniczówkach, pozostających w nadzorze leśniczego „Wrony”. Po wyjeździe gości major pozwolił żołnierzom na dalsze toasty i dokończenie kolacji. Maria Żulikowska tak o tym pisze w swoich wspomnieniach: „Pamiętam jak major siedział przy kominku podparty na łokciu, burka zwisała majorowi z ramienia, ogień buzował, naokoło siedziały jego chłopaki i śpiewały pieśni”. Po Wigilii, w leśniczówce Bielawy pozostał major z najbliższymi członkami swego sztabu, reszta żołnierzy kwatrowała w gajówce Bielawy u gajowego Adama Kaczmarka.

Pamiętkowy kamień na miejscu leśniczówki Bielawy

„Hubalowa” wigilia

Działania Oddziału Wydzielonego majora Henryka Dobrzańskiego „Hubala”

Bitwa pod Kockiem i kapitulacja Warszawy zakończyła opór Polaków. Major Dobrzał galezi Dobrzańskich), a jego oddział jako (oddziałem partyzanckim II wojny światowej spalskich i ziemi opoczyńskiej miała swoje W opisach życia Oddziału pojawiają się tal organizacja, urlop, wyjazd służbowy, wigil oddział po stoczonych bojach na ziemi prz; Niestety w wyniku zmasowanej oblavy nie w zagajniku pod Anielinem. Tu w Poświęt Filipinów z udziałem umundurowanych uk Niemcy fotografują się publicznie nad zwk Pamięć o tamtych zdarzeniach do dziś ż Szczególny udział w upamiętnianiu tamtyc wiceprezes stowarzyszenia byłych żołniercz pobytu Oddziału w Poświętnem, właściciel Oddziałowi mjr Hubala oraz znawca milita

Kalendarium szlaku bojowego Oddziału

11.11.1939 - Podczas pobytu w gajówce Rk Wehrmachtu. Major ogłasza natychmiastow Przez Sorbin, Pięty i Sobótkę oddział docie Nawiązanie kontaktu z proboszczem w Rus **13-20.11.1939** - Przejście do nowego miejsc Tygodniowy odpoczynek w opuszczonej le **21.11.1939** - Wymarsz w lasy brudzewickie oddział dociera do leśniczówki Dęba. **Listopad / grudzień** - Oddział zmienia miej odpoczynku, czasowe zakwaterowanie w m do Stefanowa i Anielina. Dłuższy pobyt. W udaje się (5.12) do Warszawy na rozmowy Tokarzewskim.

18.12.1939 - Rozmowa Hubala z gen. Kara gromadzenia broni i nie wchodzenia z Nien

3

ślądu, jesienią 1939 roku żonę Marię, a także przez szyszy stali się uczestnikami we, po powrocie z Warszawy, kwaterował ej Prezydenta Mościckiego, odbyła się iale i leśników z okolicznych osad alu. Sala udekorowana była flagami gilljnymi, karpie dostarczyła właścicielka em, odśpiewano hymn państwowy. wie społeczeństwa i jego pomocy okupantem. Następnie Zygmuntowi ualdowi Rodziewiczowi do stopnia y: szale, swetry, rękawice, ciepłą bieliznę omaszowa, a dotarli do Bielaw przez ówkach, pozostających w nadzorze zom na dalsze toasty i dokończenie iach: „Pamiętam jak major siedział przy i, ogień buzował, naokoło siedzieli jego pozostał major z najbliższymi członkami u gajowego Adama Kaczmarka.

„Hubalowa” wigilia

4

Bitwa pod Kockiem i kapitulacja Warszawy zakończyła kampanię wrześniową, lecz nie zakończyła oporu Polaków. Major Dobrzański przyjął pseudonim Hubal (przydomek rodowy galezi Dobrzańskich), a jego oddział jako Oddział Wydzielony Wojska Polskiego, stał się pierwszym oddziałem partyzanckim II wojny światowej. Działalność Oddziału majora Hubala na terenach lasów spalskich i ziemi opoczyńskiej miała swoje dwie odsłony. Pierwsza to okres względnego spokoju. W opisach życia Oddziału pojawiają się tak wszystkim znane terminy jak: praca, szkolenie, organizacja, urlop, wyjazd służbowy, wigilia, prezenty, msze świąteczne. Druga to czas, kiedy oddział po stoczonych bojach na ziemi przysuskiej powraca w lasy spalskie w celu przegrupowania. Niestety w wyniku zmasowanej obławy niemieckiej dochodzi do tragicznej dla mjr Hubala potyczki w zagajniku pod Anielinem. Tu w Poświętnem odbyła się msza noworoczna w klasztorze księży Filipinów z udziałem umundurowanych ułanów Oddziału Hubala. Tutaj w dniu 30 IV 1940 r. Niemcy fotografują się publicznie nad zwłokami majora Hubala.

Pamięć o tamtych zdarzeniach do dziś żyje w opowieściach okolicznych mieszkańców. Szczególny udział w upamiętnianiu tamtych wydarzeń ma ppłk w stanie spoczynku pan Marian Zach – wiceprezes stowarzyszenia byłych żołnierzy Hubalczycy, honorowy Hubalczyk, naoczny świadek pobytu Oddziału w Poświętnem, właściciel prywatnego muzeum poświęconemu między innymi Oddziałowi mjr Hubala oraz znawca militariów i uzbrojenia.

Kalendarium szlaku bojowego Oddziału Wydzielonego WP majora Hubala w lasach spalskich

- 11.11.1939** - Podczas pobytu w gajówce Rosochy nadchodzi wiadomość o nadciągającej kompanii Wehrmachtu. Major ogłasza natychmiastowy wymarsz oddziału w kierunku lasów przysuskich. Przez Sorbin, Pięty i Sobótkę oddział dociera do gajówki Długa Brzezina. Tutaj dwudniowy postój. Nawiązanie kontaktu z proboszczem w Ruskim Brodzie ks. Edwardem Ptaszyńskim.
- 13-20.11.1939** - Przejście do nowego miejsca postoju w leśniczówce Huta w lasach przysuskich. Tygodniowy odpoczynek w opuszczonej leśniczówce.
- 21.11.1939** - Wymarsz w lasy brudzewickie. Przez Stefanów, Rozwady, Świerczyny, Gietzów i Brzuzę oddział dociera do leśniczówki Dęba.
- Listopad / grudzień** - Oddział zmienia miejsce postoju i przenosi się do gajówki Ceteń. Po kilku dniach odpoczynku, czasowe zakwaterowanie w majątku Michała Szwejcera w Rzeczycy, następnie przejście do Stefanowa i Anielina. Dłuższy pobyt. Większość żołnierzy i oficerów na urlopach. Mjr Dobrzański udaje się (5.12) do Warszawy na rozmowy z Komendantem SZP gen. Michałem Karaszewiczem-Tokarzewskim.
- 18.12.1939** - Rozmowa Hubala z gen. Karaszewiczem-Tokarzewskim. Polecenie organizowania kadry, gromadzenia broni i nie wchodzenia z Niemcami w potyczki.

7

20.12.1939 - Wyjazd Hubala z Warszawy do Kielc w celu załatwienia spraw organizacyjnych w Komendzie Okregu SZP.

23.12.1939 - Zbiórka oddziału w lesniczówce Bielawy. Powroty z urlopów. Przyjazd "Hubala" po wizycie w Warszawie i Kielcach do Bielaw. Uroczysty wieczór wigilijny.

25.12.1939 - Podczas pierwszej mszy porannej w klasztorze księży Filipinów w Studzianach - Poświętym, pasterka z obecnością dwóch Hubalczyków.

1.01.1940 - Przejście oddziału na kwatery do Stefanowa. Przed wymarszem udział w mszy świętej w Poświętym. Ks. Mucha z klasztoru Filipinów zostaje kapłanem oddziału. Oddział liczy szesnastu ludzi.

styczeń 1940 - Ciągła zmiana miejsc postojów oddziału. Terenem przemarszów i postojów są powiaty opoczyński i konecki. Kilkundniowy pobyt we Fryszercu, a następnie przejście na kwatery do Anielina. Przyjmowanie ochotników.

31.01.1940 - Nocny wymarsz oddziału z Anielina na kwatery w Gałkach Krzczonowskich.

01.02.1940 - Przybycie do Radzic - całodzienny odpoczynek. Wieczorem wymarsz przez Jelnię, Brzustowiec, Rożek, Rozwady i Hutę do Gatek.

02-13.03.1940 - Przybycie oddziału na kwatery w Gałkach Krzczonowskich, gdzie żołnierze przebywają sześć tygodni. Rozbudowa oddziału. Stan zwiększył się do około 320 osób. Utworzenie pododdziałów kawalerii i piechoty. Wyjazd Hubala do majątku krewnych (Lubienieckich), do Zameczka k. Przytyku.

13.03.1940 - Próba rozwiązania oddziału przez płk. Leopolda Okulickiego "Millera". Część żołnierzy opuszcza oddział i przechodzi do pracy konspiracyjnej. Z Hubalem pozostaje około siedemdziesięciu ludzi. Następnie Oddział przenosi się w rejon ziem przysuskiej, gdzie miały miejsce potyczki, zwycięski pod Huciskiem oraz Szalasem, Rogowym Słupem i Łączną. W wyniku oblawy niemieckiej Oddział zostaje rozbity. Kawaleria przerywa linię wroga i udaje się na postój w oczekiwaniu na piechotę Oddziału. Nie doczekawszy się nadejścia piechoty mjr Hubal podejmuje decyzję o powrocie w rejon lasów spalskich.

13.04.1940 - Wymarsz na kolejne miejsce postojów. Lasami wzdłuż majątku Reczków, do gajówki Wacławów, dalej w rejon Diabiej Góry, przez Wolice do wsi Janikowice, następnie do wsi Borowiec, gdzie żołnierze przekraczają rzekę Czarną, a po krótkim odpoczynku kierują się do lesniczówki Zarzęcin.

14-15.04.1940 - Przejście do gajówki Karolinków. Dwu dniowy postój.

16.04.1940 - Wieczorny wymarsz w lasy smardzewickie. Postój w gajówce Książ. Po przekroczeniu linii kolejowej Tomaszów Mazowiecki - Opoczno oddział (mijając Krasnicę) rano dociera do gajówki Antoniów.

17.04.1940 - Całodzienny postój. Wieczorem oddział wyrusza w dalszą drogę i nad ranem dociera do folwarku Królówka obok wsi Stanisławów.

17-19.04.1940 - Kilkundniowy postój w folwarku. Oddział liczy 22 jeźdźców.

19/20.04.1940 - Nocny marsz i postój w Szkole we wsi Ponikła u Marii Alberskiej.

21/22.04.1940 - Nocny wymarsz oddziału

22-29.04.1940 - Koczowanie na obozowiskach

29/30.04.1940 - Oddział opuszcza lesne okolice Fryszerca nad Pilicą. Przez Mysiakowice i okolice. O świcie tego dnia dochodzi do potyczki w której ginie młody ułan Józef Koška.

30.04.1940 - O świcie oddział dociera do wsi Atak Niemców, podczas którego ginie mjr oraz kapral „Rys” – Antoni Kossowski.

Ostatnia droga

30.04.1940 - Przeniesienie ciała (lub konia) w Anielinie. Niektórzy świadkowie podają, że Złożenie zwłok majora na wozie opóźniono pracujący u Laskowskich Władysław Tom przy niewielkiej kapliczce św. Jana na skraju lasu, na oczekujących tam samochód ciężarowy. Z ciała i Marian Piasecki. U stóp wzgórz św. Anieli lipy ustawiono ciężarówkę z ciałem poległego w Tomaszowie Mazowieckim. Tu urywa się Później następują tylko domysły...

Konna Grupa im. 7 Pułku Ułanów Lubelskich na w

ienia spraw organizacyjnych

z urlopów. Przyjazd "Hubala"

or wigilijny.

ży Filipinów w Studziannie -

wymarszem udział w mszy

kapelanem oddziału. Oddział liczy

przemarszów i postojów są powiaty

nie przejście na kwatery do Anielina.

Galkach Krzczonowskich.

eczorem wymarsz przez Jelnie,

zonowskich, gdzie żołnierze przebywają

320 osób. Utworzenie pododdziałów

enieckich),

kulickiego "Millera". Część żołnierzy

im pozostaje około siedemdziesięciu

, gdzie miały miejsce potyczki, zwycięski

yniku oblawy niemieckiej Oddział

stój w oczekiwaniu na piechotę Oddziału.

czyż o powrocie w rejon lasów

z majątku Reczków, do gajówki

kowice, następnie do wsi Borowiec,

unku kierują się do leśniczówki Zarzęcin.

ostój.

w gajówce Książ.

mo oddział (mijając Kraśnice)

dalszą drogę i nad ranem

2 jeźdźców.

Marii Alberskiej.

21/22.04.1940 - Nocny wymarsz oddziału na leśne obozowisko pod Wólką Kuligowską.

22-29.04.1940 - Koczowanie na obozowisku pod Wólką Kuligowską.

29/30.04.1940 - Oddział opuszcza leśne obozowisko i mijając młyn Stefanów, kieruje się do młyna Fryszerka nad Pilicą. Przez Mysiakowiec i Kozłowiec podąża pod Anielin. Zaczeka się pętla niemieckiej oblawy. O świcie tego dnia dochodzi do potyczki patrolu konnego z Niemcami, w której ginie młody ułan Józef Kośka.

30.04.1940 - O świcie oddział dociera do zagajnika pod Anielinem, gdzie następuje postój. Atak Niemców, podczas którego ginie mjr Henryk Dobrzański Hubal, jego koń „Demon” oraz kapral „Ryś” – Antoni Kossowski.

Ostatnia droga

30.04.1940 - Przeniesienie ciała (lub konającego) majora z zagajnika do zagrody Laskowskich w Anielinie. Niektórzy świadkowie podają, że major żył jeszcze w chwili złożenia go na ziemi koło domu. Złożenie zwłok majora na wozie opróżnionym z obornika i odjazd w stronę Poświętnego. Wóz prowadzi pracujący u Laskowskich Władysław Tomasiak. Przy wjeździe do Poświętnego od strony Studziannej, przy niewielkiej kapliczce św. Jana na skrzyżowaniu drogi Odrzywół - Inowłódz, przełożenie zwłok na oczekujący tam samochód ciężarowy. Zwłoki przenoszą byli żołnierze Hubala Józef Matuszczak i Marian Piasecki. U stóp wzgórza św. Anny pod ogromną rozłożystą lipą, na niewielkim placu w cieniu lipy ustawiono ciężarówkę z ciałem poległego majora. Odjazd ciężarówek w kierunku Tomaszowa Mazowieckiego. Złożenie zwłok Hubala w garażu koszar 372 dywizji piechoty Wehrmachtu w Tomaszowie Mazowieckim. Tu urywa się ślad. Później następują tylko domysły...

Konna Grupa im. 7 Pulku Ułanów Lubelskich na uroczystościach przy szlancu w Anielinie

Docierający w lasy spalskie w listopadzie 1939 roku Oddział Wydzielony Wojska Polskiego majora Hubala liczył zaledwie kilkunastu żołnierzy i cztery konie ocalałe po porażce poniesionej w Cisowniku. Trzon oddziału stanowili ułani wywodzący się jeszcze z kampanii wrześniowej.

W Anielinie major zaczyna przyjmować ochotników, osobiście pytając o powód zgłoszenia się do oddziału, większość stanowili żołnierze walczący we wrześniu posiadający własną broń, a nawet i konie. Między innymi zgłosił się w mundurze lotniczym z bronią młody elew podoficerskiej szkoły lotniczej – Tadeusz Madej. Ochotnicy obejmowani byli intensywnym szkoleniem wojskowym, program szkolenia obok zajęć teoretycznych i ćwiczeń praktycznych ze strzelania, taktyki oraz musztry bojowej obejmował także naukę jazdy konnej. Potem następowała uroczysta przysięga. Oddział stał się powiększał, na zimowisku w Gatkach liczył 300 ludzi. Sformowane zostały następujące pododdziały. Szwadron kawalerii w sile 50 ułanów, którym dowodzi rotmistrz Józef Walicki „Walbach”, dwie kompanie piechoty liczące ponad 200 żołnierzy, którymi dowodzili kapitan Józef Grabiński „Pomian” i porucznik Antoni Kubiśiak. Pluton ciężkich karabinów maszynowych, składający się z kilkunastu ludzi pod dowództwem podchorążego Edmunda Kuroпка „Barbarycza”. Szefem sztabu oddziału był porucznik Feliks Karpiński „Korab”, funkcję kwatermistrza pełnił Marek Szymański „Sep” a obowiązki oficera ordynansowego sprawował plutonowy Romuald Rodziewicz „Roman”. Kancelarię prowadził plutonowy Wiktor Maruszcwski. Grupę do zleceń specjalnych stanowili: plutonowy Stanisław Kmity „Twardy” i Marianna Cel „Tereska”. Uzbrojenie kawalerzystów stanowiły karabinki, a piechoty karabiny typu „Mauzer” produkcji polskiej, w pistolety i rewolwery uzbrojeni byli oficerowie. Oddział posiadał 32 ręczne i 3 ciężkie karabiny maszynowe. Na stanie było 50 koni kawalerskich i 20 koni taborowych.

Niestety w połowie lutego 1940 roku wysłannik Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej przywiózł rozkaz demobilizacji oddziału. Major oświadczył, że oświadczył, że oświadczenie rozkazu nie wykonana, nie rozbroi się i mundur nie zdejmie, lecz zarówno oficerom, podoficerom jak i szeregowym zostawia wolną rękę. Dalszą otwartą walkę z okupantem podejmuje 20 najwierniejszych ułanów i 50 żołnierzy piechoty.

Wiosną nasilają się działania niemieckie przeciwko oddziałowi, Hubalczycy toczą zacięte zwycięskie boje pod Huciskiem, pod Szalasem, Rogowym Słupem i Łączną. Wymykając się z niemieckiego okrążenia 22 ułanów dociera w lasy spalskie. Ostatnim ochotnikiem przyjętym do oddziału był mieszkaniec Wólki Kuligowskiej 19 letni Józef Kośka, którego tragiczną śmierć upamiętnia znajdujący się obok obelisk. Ścigany oddział dociera pod Anielin, gdzie 30 kwietnia ginie śmiercią bohatera ostatni obrońca Rzeczypospolitej major Henryk Dobrzański Hubal. 25 czerwca 1940 roku Oddział Wydzielony Wojska Polskiego majora Hubala zostaje rozformowany.

Wólka Kuligowska

Z początkiem mroźnej i śnieżnej zimy 1941 Wydzielonego Wojska Polskiego majora Hubala kwater majora w Stefanowie, Fryszce i żywność i paszę dla koni. Broń i pozostały 1939 roku armii Prusy ludzie chętnie odda maszynową, amunicję, części umundurowane na karkach i kopytach, ocalone przez okolicę do rąk ułanów. Patrole zaopatrzeniowe docierali wiążało się z dużym ryzykiem ponosi. W Spale mieściła się kwatera dowódcy armii bronią gotową do strzału ukrywając mundu oddziału odegrała miejscowa ludność, Bolesław Fryszcki, Katarzyna Laskowska z Anielina. Ludzie do zbierania żywności, umundurowane znajdujących się pod administracją niemiecką i trzode chlewną z majątków zarządzanych zaopatrzenia w żywność były polowania orkucie koni, które ze względu na ciężką służbę nocą w Poświętnem u miejscowych kowali zaufanych ludzi nawiązywał kontakty z twórcami w Tomaszowie Mazowieckim i Opocznie. „Oskierski” zorganizował akcje Hubal w grupach konspiracyjnych. Centrum akcji była i Szpital dostarczał hubalczynom między innymi wrzesniowej, środki opatrunkowe i papiero-

Przystanek nr 6 ścieżki przed starą szkołą w Ponikwie

Wydzielony Wojska Polskiego
 te ocalale po porażce poniesionej
 zezę z kampanii wrześniowej.
 pytając o powód zgłoszenia się do
 posiadający własną broń, a nawet i konie.
 y celw podoficerskiej szkoły lotniczej –
 eniem wojskowym, program szkolenia
 aktyki oraz musztry bojowej obejmował
 ga. Oddział stale się powiększał,
 następujące pododdziały. Szwadron
 tlicki „Wallbach”, dwie kompanie piechoty
 rabiński „Pomian” i porucznik Antoni
 się z kilkunastu ludzi pod dowództwem
 oddziału był porucznik Feliks Karpiński
 i obowiązki oficera ordynansowego
 tę prowadził plutonowy Wiktor
 Stanisław Kmita „Twardy” i Marianna
 piechoty karabiny typu „Mauzer”
 wie. Oddział posiadał 32 ręczne
 zjskich i 20 koni taborowych.
 ej Związku Walki Zbrojnej przywiózł
 ozkazu nie wykona, nie rozbroi się
 i szeregowym zostawia wolną rękę.
 ch ułanów i 50 żołnierzy piechoty.

Hubalczycy toczą zacięte zwycięskie boje
 ykając się z niemieckiego okrążenia
 ym do oddziału był mieszkaniec Wólki
 niętnia znajdujący się obok obelisk.
 ercją bohaterską ostatni obrońca
 1940 roku Oddział Wydzielony Wojska

Wólka Kuligowska

Z początkiem mroźnej i śnieżnej zimy 1940 roku rozpoczął się nowy okres w życiu Oddziału Wydzielonego Wojska Polskiego majora Hubala – okres przygotowań do wiosennej ofensywy. Z kwater majora w Stefanowie, Fryszerce i Anielinie wyjeżdżały patrole po broń, sprzęt wojskowy, żywność i paszę dla koni. Broń i pozostały sprzęt wojskowy po działającej na tym terenie we wrześniu 1939 roku armii Prusy ludzie chętnie oddawali na rzecz oddziału. Przywożono przede wszystkim broń maszynową, amunicję, części umundurowania i siodła. Konie wojskowe rozpoznawane po wypaleniach na karkach i kopytach, ocalone przez okolicznych gospodarzy po klęsce wrześniowej również trafiały do rąk ułanów. Patrole zaopatrzeniowe docierały nawet pod Nowe Miasto, Opoczno i Drzewicę. Działanie patroli wiązało się z dużym ryzykiem ponieważ teren nasycony był niemieckim wojskiem i policją.

W Spale mieściła się kwatera dowódcy armii okupacyjnej „Wschód” gen. Blaskwitza. Ułani jeździli z bronią gotową do strzału ukrywając mundury pod chłopskimi kożuchami. Ogromną rolę w zaopatrzeniu oddziału odegrała miejscowa ludność, Bolesław Wojakowski z Rzeczycy, Michał i Mikołaj Sobczyński z Fryszarki, Katarzyna Laskowska z Anielina i wielu innych. W każdej wsi wyznaczani byli odpowiedni ludzie do zbierania żywności, umundurowania i broni dla oddziału. Mąkę rekwirowano z młynów znajdujących się pod administracją niemiecką, w podobny sposób zdobywano mięso rekwirując bydło i trzodę chlewną z majątków zarządzanych przez Niemców lub volksdeutschów. Dodatkowym źródłem zaopatrzenia w żywność były polowania organizowane w lasach spalskich. Poważnym problemem było kucie koni, które ze względu na ciężką służbę musiały być często przekuwane. Czynnność tę wykonywano nocą w Poświętnem u miejscowych kowali Stanisława i Romana Zelazko. Major Dobrzański poprzez zaufanych ludzi nawiązywał kontakty z tworzącym się dopiero podziemiem konspiracyjnym w Tomaszowie Mazowieckim i Opocznie. To między innymi plut. Tadeusz Nizwald pseudonim „Oskierski” zorganizował akcję Hubal wciągając do współpracy wielu ludzi z własnej organizacji i innych grup konspiracyjnych. Centrum akcji była jego kancelaria w szpitalu w Tomaszowie, gdzie pracował. Szpital dostarczał hubalczykom między innymi mundury pozostałe po żołnierzach z kampanii wrześniowej, środki opatrunkowe i papierosy. Zaopatrywano również żołnierzy w konspiracyjne gazетки.

Przystanek nr 6 ścieżki przed starą szkołą w Ponikłach

Przystanek nr 5 – Wólka Kuligowska - pomnik Kości

Henryk Dobrzański

Urodził się 22 czerwca 1897 roku w Jasle w rodzinie szlacheckiej pieczętującej się herbem Lełwa, jako syn Henryka Dobrzańskiego de Hubal i Marii z Lubienieckich. Był wnukiem powstańca z 1863 roku. Jego ojciec pochodził z zaścianka szlacheckiego Dobra Szlachecka. Jako 15-letni uczeń, zgłosił się do II Polskiej Drużyny Strzeleckiej stacjonującej w Krakowie, a po wybuchu I wojny światowej do Legionów Polskich. Służył w Drugim Pułku Ułanów, gdzie wyróżnił się odwagą. Brał udział w bitwie pod Stawczanami oraz pod Karańczą. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wstąpił do Wojska Polskiego. W listopadzie 1918 roku został plutonowym i objął dowództwo nad ruszającym na odsiecz zajętemu przez wojska ukraińskie miastu Lwów oddziałem w sile plutonu. Pod koniec 1918 roku został chorążym i przejął dowodzenie nad szwadronem, a za swe bohaterskie czyny odznaczony został czterokrotnie Krzyżem Walecznych. W latach 1919-1921 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej, w roku 1920 awansowany do stopnia podporucznika, za odwagę na polu walki odznaczony Krzyżem Walecznych i krzyżem srebrnym Orderu Virtuti Militari. Po wojnie pozostał w wojsku. Jako świetny kawalerzysta był członkiem reprezentacji Polski w jeździectwie, zdobywając ogółem 22 złote, 3 srebrne i 4 brązowe medale, w roku 1928 był reprezentantem kraju na Igrzyska Olimpijskie w Londynie. W 1927 roku awansowany do stopnia majora, w latach 1934-1936 pełnił funkcję kwatermistrza w Drugim Pułku Strzelców Konnych. Tuż przed wybuchem wojny 1939 r. otrzymał przydział jako zastępca dowódcy 110. Pułku Rezerwowego Ułanów. We wrześniu jednostka została przeniesiona do Wołkowyska, a stamtąd ruszyła w kierunku Grodna i Lasów Augustowskich. W trakcie marszu stoczyła kilkanaście potyczek z Wermachtem i brała udział w obronie Grodna przed Armią Czerwoną. Po kapitulacji miasta oddział podjął marsz w kierunku Warszawy. Kapitulacja Warszawy i późniejsza bitwa pod Kockiem zakończyły kampanię wrześniową, lecz nie zakończyła walki majora Dobrzańskiego. Major przyjął pseudonim Hubal a jego oddział, teraz jako Oddział Wydzielony Wojska Polskiego, stał się pierwszym oddziałem partyzanckim II wojny światowej. 30 kwietnia 1940 r. o świcie w sosnowym młodniku pod Anielinem zginął w swym ostatnim boju, padł ostatni żołnierz II Rzeczypospolitej, padł w mundurze, którego jak powiedział we wrześniu nie zdejmie do końca swego życia. Pośmiertnie awansowano go na stopień pułkownika i odznaczono Krzyżem Virtuti Militari IV klasy.

Harap - prezent od żołnierzy oddziału alla swego dowódcy - majora Hubala.

Szwadron kawalerii

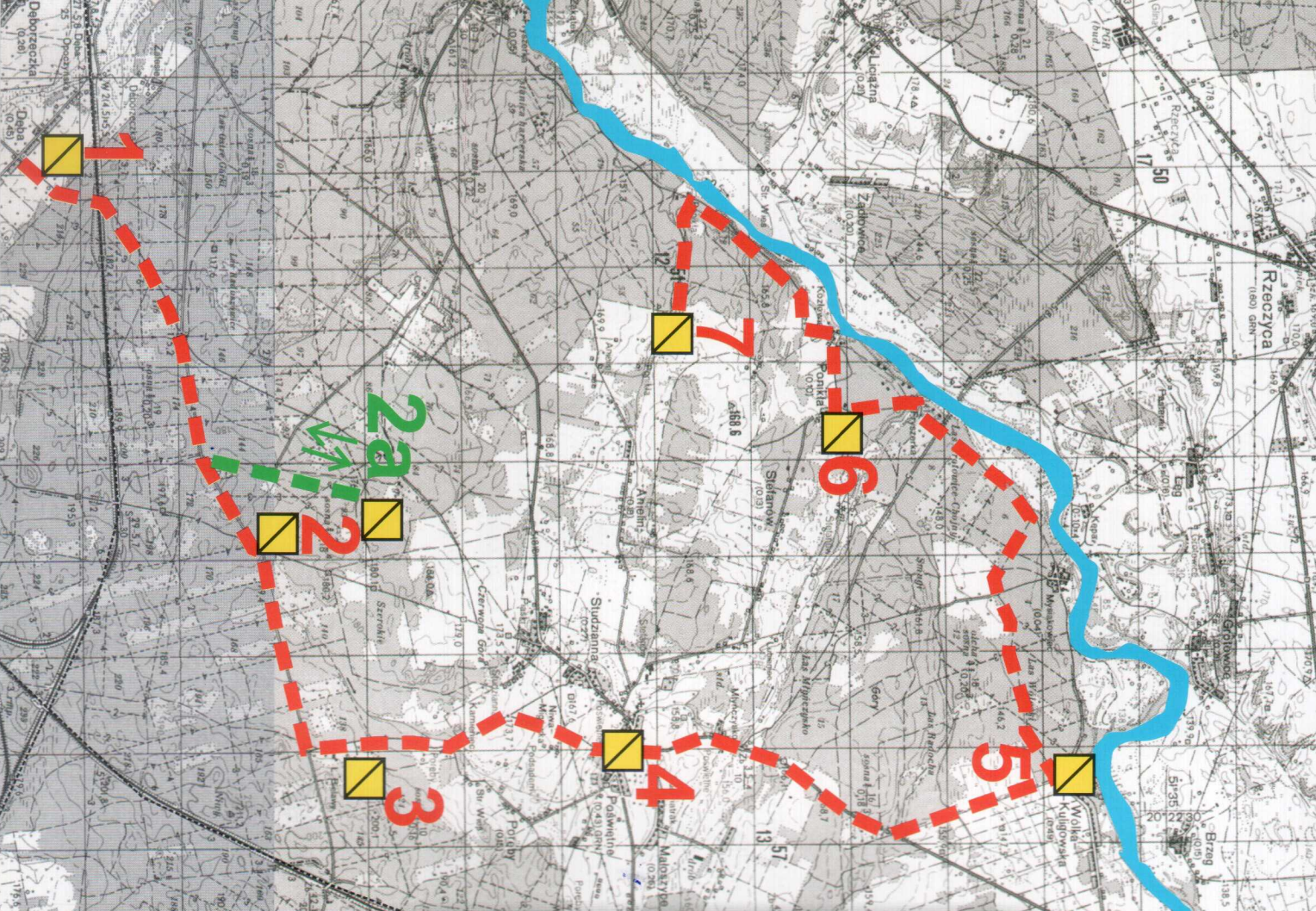

Lista żołnierzy Oddziału Wydzielonego pod dowództwem majora Henryka

wach.	Adamski Stanisław
	Alicki Józef
	Andruszkiewicz Józef
	Andruszkiewicz Walenty - Stary
	Arnacki Jerzy
	Badura Józef - Bartek
st. sierż.	Bankowski Franciszek
	Bankowski Ignacy
kpr.	Baran Stefan
szer.	Baranowski Anatol
	Barcicki Antoni
	Bedarski Stanisław - Drzazga
	Bemas
szer.	Berns Tadeusz
szer.	Biatas Henryk - Mściwój
por.	Biedrzycki Wacław
kpr.	Biegaj Teofil - Teo
	Bieńkowski Marian
plut.	Bieńkowski Stefan - Łoś
plut.,pch.	Bliski Antoni
	Bliski Jan
	Bobowski
	Bobowski Tomasz - Budziwój
	Bobrzyk Zygmunt - Roch Kowalski
	Bogatek Filip
kpr.	Bonecki Marian
	Borek Stanisław
	Borun Antoni
szer.	Bożyk Franciszek
	Brajter Marian
utnan	Brajter Roman
	Broła Kazimierz
szer.	Brzeski Eugeniusz
	Brzeski Tadeusz - Dzik
utnan	Brzeziński Mieczysław - Szczapa
kpr.	Brzozowski
kpr.	Buczyński Stanisław
szer.	Bundz Tadeusz
szer.	Burzyk Józef
plut.	Byczewski Adolf
	Caban Ryszard
st. szer.	Cata Kazimierz - Maty
st. utnan	Cel Marianna - Tereska

Działalność Wydzielonego Oddziału

Działalność nie była by możliwa bez pomocy ówczesnych leśniczków, gajówek, przy 6 października 1939 major Henryk Dobrza w kraju, przyjmuje pseudonim Hubal i org W rejonie lasów starachowickich gajówki: informacyjno-wywiadowcze i zaopatrzenia który kontaktuje majora z gajowym Janem Wojskowego Leśników z gajówki Zychy. 1 Ośrodek Bojowy Okręgu Bojowego Kielce Rojka - Marianna Cel, dziewczyna zostaje „Tereska”. Leśniczówka Ruda Maleniecka, funkcję Dowódcy Rejonu Ośrodków Bojow Konstancyjna Dudkiewiczca, Gajówka pod R oddziału i wymarsz w lasy spalskie. 21 listu z rodziną Tomasz Chachuła. W odległej o powstaje izba chorych, a oddział lokuje się Eugeniusza Wróblewskiego z leśnictwa Dę „Wrona” jednego z najbardziej zaufanych s Rawskim budował kwatermistrzowskie zap i rozkazy przed swoją śmiercią. Nadleśnic uruchamia centralną placówkę kwatermistr z nadleśnictwami: Głina, Nagórzycy i Ruc Gajówki: Radzice k. Przysuchy, Sitków k. informacji i wywiadu w okresie zimy 1940 k. Przysuchy. Leśniczówka Budzislaw k. O

Mapka przebiegu ścieżki

3 przystanki z tablicami

2a dodatkowa trasa

do przystanku 2a, powrót tą samą drogą do ścieżki